

Informatienota voor de raad

Datum 17 januari 2023

Onderwerp	Warmteplannen in Zwolle
Versienummer	V2.1

Portefeuillehouder A. Spaans

Informant R. Frank en A. Beerling-Huuskes
Afdeling Leefomgeving en Mobiliteit en Programma-, Project- en Procesmanagement
Telefoon 038 498
Email R.Frank@zwolle.nl / a.beerling-huuskes@zwolle.nl
Bijlagen

- Bijlage 1 - Stand van zaken van de startwijken
- Bijlage 2 - Inhoud van een warmteplan

Wij stellen u voor:

1. Kennis te nemen van hoe we in Zwolle aan de slag zijn met de warmteplannen en wat u in 2023 van ons kan verwachten
2. Kennis te nemen van de stand van zaken van de aanpak in de warmteplannen in de startwijken Holtenbroek, Aa-landen en Berkum

Datum 17 januari 2023

[Toelichting op het voorstel](#)

Inleiding

Algemeen

Op 13 oktober 2022 heeft uw raad de routekaart Energietransitie ontvangen. Daarin wordt gesproken over het opstellen van het stedelijk kader waarin wij de balans vinden tussen buurtinitiatieven, de warmteplannen per wijk en het creëren van een stedelijk gelijk speelveld. Wij informeren u in deze nota over het onderdeel Warmteplannen.

Een warmteplan is een plan voor een wijk of gebied waarin staat beschreven hoe en op welke manier een wijk aardgasvrij wordt. Landelijk wordt hier de term uitvoeringsplan of wijkuitvoeringsplan (WUP) voor gebruikt. We zien dat elke gemeente een andere term gebruikt. Wanneer een plan wordt opgesteld voor een hele wijk of een gebied gebruiken we in Zwolle de term *warmteplan*.

Het warmteplan is een concretisering van de Zwolse Transitievisie Warmte 2020 en beschrijft op welk duurzaam alternatief (of alternatieven) de wijk of een gebied overgaat, per wanneer, en welke maatregelen nodig zijn om tot de gewenste situatie te komen. Denk hierbij ook aan het planmatig isoleren van woningen en andere gebouwen. Deze maatregelen hebben betrekking op veel partijen. Een warmteplan stellen we daarom op in samenwerking met bewoners, gebouweigenaren en stakeholders, zoals netbeheerders en woningcorporaties. Vanuit het Klimaatakkoord heeft de gemeente de regie gekregen om warmteplannen op te stellen.

Het warmteplan wordt vastgesteld door het college en is daarmee alleen bindend voor de gemeente zelf. Door de raad wordt in het omgevingsplan de uitwerking van het warmteplan in juridische regels gevat waarna dit bindend is voor iedereen. Het omgevingsplan is daarmee het juridische sluitstuk van beleidskeuzen die in het warmteplan en daaraan voorafgaande besluiten zijn gemaakt. Het is niet wettelijk verplicht om een warmteplan op te stellen, maar wel zeer wenselijk ten einde tot een gedragen en onderbouwde keuze en uitvoering te komen. Het is daarmee een belangrijke bouwsteen voor de onderbouwing van het besluit tot wijziging van het omgevingsplan.

In de Zwolse Transitievisie Warmte 2020 is afgesproken om met Holtenbroek, Aa-landen en Berkum als startwijk voor een warmteplan te beginnen. Hier gaan we gezamenlijk leren wat een goede aanpak is om te komen tot een aardgasvrije oplossing. Ook is in de Zwolse Transitievisie Warmte 2020 benoemd dat er ruimte wordt geboden aan initiatieven van bewoners (vertrekpunt II). Zo werken in Zwolle nu de initiatieven in Assendorp en Dieze aan de ontwikkeling van een warmteplan, waarbij zij de gemeente hebben uitgenodigd hierin te participeren.

In deze nota informeren wij uw raad over de stand van zaken van de startwijken en het proces om tot een warmteplan te komen. Meer informatie over wat een warmteplan inhoudt staat in de bijlage.

Kernboodschap

In Zwolle werken we vanuit de Transitievisie Warmte (2020) in drie wijken (Holtenbroek, Berkum en Aa-landen) aan een warmteplan om wijken aardgasvrij te krijgen. In twee andere wijken, Assendorp en Dieze, werken respectievelijk 50 Tinten Groen Assendorp en het WijBedrijf Dieze aan een warmteplan voor een deel van hun wijk. Hieronder informeren we u over de stand van zaken van de warmteplannen in de startwijken Holtenbroek, Aa-landen en Berkum en staan we stil bij de ontwikkelingen in Assendorp en Dieze.

Datum 17 januari 2023

Het technisch onderzoek naar een deel van het mogelijke warmtealternatief voor Holtenbroek en Aa-landen in de vorm van een warmtenet, gevoed door geothermie, loopt al enkele jaren. Het proces om de warmteplannen met alle betrokken stakeholders in deze wijken op te stellen is dit jaar opgestart en gaat begin 2023 in de uitvoering met een uitgebreid participatietraject. Het streven is om eind 2023 een warmteplan voor Holtenbroek en een warmteplan voor Aa-landen met u te kunnen delen. Dit gaat niet alleen over het eventuele warmtenet, maar over de gehele warmtetransitie in de wijken. De route naar een duurzaam en uiteindelijk aardgasvrije gebouwde omgeving. Zo gaat het over alle mogelijke warmte alternatieven, isolatiestrategie per type gebouw, ruimtelijke inpassing (in het gebouw en in de openbare ruimte), de communicatie en participatie met de wijk en de uitvoeringsperiode.

Het participatieproces in Berkum loopt al enkele jaren. In Berkum willen we onder andere invulling geven aan de participatie door het organiseren van een Bewonersraadpleging in oktober 2023. Het resultaat hiervan is een advies waarop het warmteplan met daarin de keuze van het alternatief voor aardgas in de wijk wordt gemaakt. Deze willen wij begin 2024 met uw raad delen.

Toelichting

Per startwijk geven wij in de bijlage een uitgebreidere toelichting op de stand van zaken. Hieronder gaan we in op de overeenkomsten en verschillen op het gebied van procesaanpak, planning en participatie.

Overeenkomsten en verschillen in de aanpakken van de drie startwijken

Er is in de Zwolse Transitievisie Warmte 2020 bewust voor gekozen om te starten in drie verschillende wijken met andere aanleidingen om zo ervaringen op te doen met een mogelijke aanpak die past bij de warmtetransitie in de gemeente Zwolle. Per definitie zijn de aanpakken maatwerk per wijk, afgestemd op de omgeving. Hieronder lichten wij toe op welke manieren er verschillen en overeenkomsten zijn tussen de wijken en waarom.

Procesaanpak

In de drie startwijken werken we in lijn met het door het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) opgestelde stappenplan. In Holtenbroek en Aa-landen is gestart met het verkennen van de mogelijkheden voor een warmtenet gevoed met diepe geothermie. De kans is groot dat dit warmtealternatief interessant is voor delen van de wijken. In Berkum is gestart met een bewonersinitiatief en de aanwijzing van de wijk als PAW proeftuin. Deze aanleidingen en startfases zijn daardoor erg verschillend. In Holtenbroek en Aa-landen loopt het verkennen van de technische mogelijkheden vooruit op het communicatie en participatietraject rondom de brede warmtetransitie en specifiek het warmteplan. In Berkum is dit eerder andersom en is er al veel tijd gestoken in de communicatie en participatie met wijkbewoners en andere organisaties. In 2023 gaan alle drie wijken de fase in waar alle sporen samenkomen in het warmteplan, zowel de techniek, de organisatie, de ruimtelijke impact, isolatiestrategie, de financiële consequenties en de communicatie en participatie met alle betrokkenen in de wijken.

Datum 17 januari 2023

Planning

Voor de wijken Aa-landen en Holtenbroek is het streven om eind 2023 het warmteplan in concept gereed te hebben en het bestuurlijke spoor te starten richting het omgevingsplan. In Berkum willen we begin 2024 het warmteplan met uw raad delen. De aanlooperperiode is in alle wijken anders geweest.

Berkum kent een langere aanloop met bewoners samen om naar een warmteplan te komen. In 2020 is er al gestart met het verduurzamen van de woningen tot aardgasvrij-ready met als planning dat dit in 2028 is afgerond conform de PAW-aanvraag. Hierdoor verwachten we dat de overstap naar het alternatief voor aardgas naadloos zal aansluiten. Dit bespoedigt de uitvoeringsperiode.

Holtenbroek en Aa-landen kennen een langere aanloop van het technische spoor, waarbij de ambitie is om met de eerste uitvoeringsfase van het warmtenet te starten in 2024 in de vorm van een tijdelijke voorziening voor de nieuwbouw van de Van der Capellenschool. Het tempo van het verduurzamen van de woningen loopt bij de corporaties in de pas met de planning voor realisatie van het warmtenet. Voor de andere woningen en gebouwen in de wijken wordt dat proces afgestemd in het warmteplan in 2023.

Participatie

In alle drie de warmteplannen werken we conform de (nog vast te stellen) Zwolse Participatie Aanpak. Daarnaast kenmerkt de communicatie en participatie in de drie wijken zich als wijk- en doelgroepgericht, passend bij de inwoners en andere betrokken organisaties. We werken samen met een brede groep aan organisaties om een zo groot mogelijk bereik in de wijken te hebben.

In Holtenbroek en Aa-landen is al een aantal jaren intensief contact met de potentiële grote afnemers van het warmtenet (woningbouwcorporaties en onderwijsinstellingen), dit in verband met de benodigde afzet voor een rendabel warmtenet. In 2022 is de participatie opgestart met een brede projectgroep, bestaande uit Travers Welzijn, Enexis netbeheer, de drie woningbouwcorporaties, de bewonersinitiatieven, de wijkregisseur en de wijkmanager. Dit wordt in een participatief proces in 2023 richting het warmteplan met de andere wijkbewoners en partijen verder uitgebreid. Naast algemene brede communicatie steken we vooral in op doelgroepgerichte communicatie en participatie, passend bij de diverse wijkbewoners. We zetten op deze manier in op de kracht van de bestaande sociale netwerken.

In Berkum is vanaf het begin samengewerkt met de bewoners en betrokken partijen om tot een energieneutraal Berkum te komen. Door de sporen 'Verduurzamen' en 'Opwek' bij de Stichting Duurzaam Berkum (SDB) als trekker neer te leggen, is er eigenaarschap van het proces in de wijk. Het trekkerschap van het spoor 'Warmteplan' ligt bij de gemeente, waarbij we samen met SDB door het houden van een enquête in 2021 en een bewonersraadpleging in 2023 iedereen in de wijk de kans willen geven om gehoord te worden, zoals opgenomen in de Transitievisie Warmte (vertrekpunt IV).

Proces starten warmtebedrijf

In de warmteplannen wordt per wijk – en in het geval van Holtenbroek en Aa-landen waarschijnlijk per straat – een techniekkeuze, handelingsperspectief en uitvoeringsagenda beschreven. Het staat daarin nog niet vast dat voor elke straat aansluiten op het warmtenet een reële optie is.

Het komend jaar wordt voor Holtenbroek en Aa-landen samen met professionele partijen en inwoners aan een dergelijk plan gewerkt. Waarbij er twee sporen parallel aan elkaar lopen. Het participatiespoor

Datum 17 januari 2023

waarin samen met deze partijen wordt gekeken naar wat er wordt gewenst en nodig is om de wijk aardgasvrij te krijgen. En een technisch spoor waarin zowel het warmtenet als andere technische mogelijkheden voor de wijken worden bekeken. Vanuit dit technische spoor ontstaan aparte noties, omdat deze informatie soms betrekking heeft op meer dan één wijk.

Mocht in de loop van 2023 inderdaad blijken (en zo ziet het er nu naar uit) dat voor een deel van de wijken een warmtenet haalbaar en wenselijk is in Holtenbroek en/of Aa-landen dan zal in dit plan ook de positie van het warmtebedrijf uitgelegd worden. Maar omdat het warmtebedrijf betrekking heeft op meer dan één wijk is dat specifieke proces warmteplan-overstijgend. Een aparte notie/bijlage over het warmtebedrijf en ieders rol hierin zal daarom naast de warmteplannen per wijk worden opgesteld komend jaar.

Bij de vormgeving van het warmtebedrijf is het uitgangspunt dat het aandeelhouderschap in meerderheid in handen is van de gemeente Zwolle, aangevuld met een (of meerdere) andere publieke partijen. Momenteel worden hierover besprekingen gevoerd met EFO, het EnergieFonds Overijssel. Dat publieke aandeelhouderschap is belangrijk om de publieke waarden, o.a. betaalbaarheid voor de bewoners, te kunnen garanderen.

Werken naar een Zwolse leidraad voor warmteplannen

Zoals in de Zwolse Transitievisie Warmte 2020 aangegeven werken we aan een kader voor het opstellen van warmteplannen (vertrekpunt IV & VI). Dit kader of leidraad geeft de stedelijke uitgangspunten weer en een procesaanpak. De leidraad wordt samengesteld op basis van de uitgewerkte vertrekpunten in de TVW, de landelijke richtlijnen PAW en hetgeen we hebben geleerd uit de drie startwijken. We stellen dit op samen met interne en externe partners. De leidraad moet eenieder helpen om meer zicht te krijgen op het proces en de rollen die diverse partijen daarin hebben. Deze leidraad willen wij eind 2023 aan u presenteren. Met deze leidraad kunnen we in de overige wijken aan de slag om tot een warmteplan te komen. Begin 2023 zullen we u met een separate nota informeren over het stedelijk kader.

Andere lopende bewonersinitiatieven in de stad

Twee initiatieven in Zwolle werken al jaren aan verduurzaming in hun wijken en zijn toe aan een volgende stap. Zij hebben de gemeente gevraagd of zij wil participeren in de ontwikkeling van een verbeteringsplan voor hun wijken, of een deel daarvan. Het gaat om de stichting 50 Tinten Groen in Assendorp en het Coöperatief WijBedrijf in Dieze. 50 Tinten Groen ontwikkelt een plan voor de verduurzaming van het gebied rond de Sallandweide onder de naam 'Groene renovatie'. Warmte is hierbij de drager, klimaatadaptatie en mobiliteit worden mee gekoppeld. Het Coöperatief WijBedrijf Dieze werkt aan een integraal plan voor wijkverbetering onder de naam 'De opdrachtgever woont in de buurt', waar de concreet uitgewerkte plannen voor warmte (Dieze Deelt Warmte) en klimaatadaptatie (Dieze boven water) de dragers van zijn en waar ook wonen onderdeel van uit maakt.

Beide ontwikkelingen sluiten aan op wat de gemeente Zwolle beoogt met de doelen uit de Omgevingsvisie en de opgaves die daaruit voortkomen. Ook qua werkwijze is er aansluiting. Beide initiatieven werken immers gebiedsgericht, waar de gemeente ook mee aan de slag wil, en geven daarin dus het goede voorbeeld. Tot slot wordt invulling gegeven aan de door de gemeente gewenste participatie. In dit geval op een heel directe manier. Het gaat immers niet om het zoeken naar draagvlak voor beleid, maar om in te zetten op het draagvlak voor maatschappelijke verandering dat

Datum 17 januari 2023

veelal al aanwezig is. En van daaruit te werken aan wat met name bewoners willen en kunnen en daarop te handelen. Dat is bij allebei de initiatieven het vertrekpunt.

Zoals gezegd hebben 50 Tinten Groen Assendorp en het WijBedrijf Dieze de gemeente gevraagd te participeren in hun initiatief. Daarover zijn we in gesprek met de initiatieven en maken we daar afspraken over. In het tweede kwartaal van 2023 informeren we de raad uitgebreider over deze initiatieven en de gemaakte afspraken.

Van Zwolse Transitievisie Warmte 2020 naar Warmteprogramma 2023

In 2022 zijn we gestart met de actualisatie van de Zwolse Transitievisie Warmte 2020 (TVW). Reden hiervoor is dat de TVW vooral richtinggevend van aard is en we toe willen naar meer handelingsperspectief voor bewoners, bedrijven en overige organisaties. Daarnaast hebben we de afgelopen twee jaar al veel geleerd met de drie startwijken en is de wereld om ons heen sterk veranderd (energieprijzen, publiek warmtenet, wetgeving rondom hybride warmtepomp, etc.). De rijksoverheid heeft een nieuwe naam voor de TVW bedacht, namelijk Warmteprogramma, in lijn met de nieuwe Omgevingswet. Voor de actualisering van de TVW zullen we uw raad voor de zomer 2023 een informatienota toezenden.

De actualisatie van de TVW zal naast een aangepast beeld voor wijkenergiesystemen ook een aantal strategieën geven voor de aanpak van de wijken en een planning. En daarnaast willen we de aanpak van de bewonersinitiatieven zoals Dieze en Assendorp een goede plek geven, zoals hierboven al aangegeven. Samen met de aanpak om objectieve informatie te verstrekken over de energiesysteemvergelijkingen op basis van financiële TREX-model¹ en de multi criteria analyse en bv de bewonersparticipatie in Berkum geven we invulling aan de eerste twee punten van de motie M7-8 *Iedereen zit er warmpjes bij* (ID 771) te weten punt 1 *“Bij de communicatie richting inwoners niet alleen “over” hen te praten, maar vooral “met” hen in gesprek te gaan.”* en punt 2. *“Daarbij naast verenigingen en woningcorporaties ook vooral aandacht te hebben voor de huiseigenaren en ondernemers.”*. Het derde punt *“De totale kosten voor de gebruikers van warmtenetten in Zwolle te vergelijken met andere netten in Nederland. Met als doel te onderzoeken marktconforme prijzen en het voorkomen van buitenproportionele prijsstijging indien mogelijk op te nemen in de contractvorming met exploitanten.”* staat nog open en komen we later bij uw raad op terug.

Rol van de raad in het proces

Formeel is de raad pas aan zet op het moment dat het warmteplan door het college is vastgesteld. De gemeenteraad neemt dan het besluit over opname van de juridische regels als uitwerking van het warmteplan in het omgevingsplan. Voor Zwolle is het proces naar een warmteplan en het traject daarna net als bij andere gemeenten nieuw. Daarom zullen we waar mogelijk de raad betrekken bij thema-avonden en informeren met informatienota's en ook vragen om de bewonersavonden te bezoeken zodat zij zo volledig mogelijk betrokken en geïnformeerd zijn.

¹ TREX staat voor Transitie Exploitatie. Het is een model waarmee een onafhankelijke businesscase kan worden opgesteld daar waar een grote transformatieopgave gaat plaats vinden, zoals binnen de Energietransitie. In een Excel bestand worden de verschillende scenario's voor elke betrokken stakeholder financieel doorberekend. Hierdoor ontstaat er een inzicht in welk scenario voor welke partij het meest interessant is en wat de totaalkosten per scenario zijn.

Datum 17 januari 2023

Financiën

Deze informatienota heeft geen financiële gevolgen. Het daadwerkelijk aardgasvrij maken zal financiële gevolgen hebben voor alle betrokken partijen (bewoners, huurders, verhuurders, netbeheerders, energieleverancier, etc.). Deze financiële gevolgen maken we inzichtelijk met het TREX-model¹ en zullen we in de aangekondigde (informatie)nota's voor 2023 toelichten.

Communicatie

Per project wordt een communicatie- en participatieplan opgesteld.

Vervolg

Wij informeren uw raad in Q2 2023 over de voortgang.

Openbaarheid

De nota is openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

voorzitter, Peter Snijders

secretaris, Dick Emmer